

12.

Chov prasat v ekologickém zemědělství

Obsah:

- | | | | |
|---|---|---|----|
| 1. Úvod | 2 | dukce prasat v ekologickém chovu..... | 7 |
| 2. Etologie prasat, přirozené potřeby...2 | | 6. Šlechtění a výběr plemen..... | 8 |
| 3. Technologie a technika chovu.....3 | | 7. Zdravotní aspekty chovu, zoohygiena..9 | |
| 4. Krmiva v ekologickém chovu.....5 | | 8. Marketing a ekonomika chovu..... | 10 |
| 5. Základní rozdíly v managementu repro- | | | |



1. Úvod

Prase domácí patří přispěním člověka k nejrozšířenějším savcům ve světě. Počátky chovu prasat se datují před více než 8 000 lety př. n. l. a jsou spojené s domestikací místních divokých prasat v různých lokalitách.

Z chovatelského hlediska patří k nejvýkonnějším hospodářským zvířatům, vyniká vlastnostmi jako je ranost, přizpůsobivost, výborná plodnost a dobrá konverze krmiva.

Chov prasat v ekologickém zemědělství patří mezi chovatelsky náročná odvětví. Existence tohoto sektoru je přímo závislá na důvěře a preferencích konečných zákazníků, kteří reflektují filozofii udržitelnosti svým spotřebním chováním i za cenu vyšší nákupní ceny.

Podíl ekologicky chovaných prasat v 28 státech Evropské unie činí jen zhruba 0,5 % celkové produkce prasat. V ekologickém chovu prasat si prvenství drží Dánsko, Nizozemí a Francie. Celosvětově má největší počet ekologicky chovaných prasat Čína. /////

2. Etologie prasat, přirozené potřeby

Prasata jsou inteligentní a vysoce sociální zvířata s druhově specifickými potřebami. Chování domácích prasat se vyznačuje celou řadou podobných vlastností jako u prasat divokých, což nasvědčuje tomu, že dlouhodobá chovatelská práce nijak významně nepoznamenala přirozené potřeby tohoto druhu. Znalost těchto potřeb je pro chovatele velmi důležitá, neboť pomůže s nasměrováním chovatelských postupů a technologií správným směrem, i když se bude vždy jednat o určitý kompromis mezi potřebami zvířat a potřebami chovatele.

Prase je všežravec a ve spektru přijímané potravy je velice flexibilní v závislosti na možnostech daného prostředí. Najdeme zde převážně

Legislativní rámec

Pravidla ekologického chovu vychází z aktuální legislativy dostupné zde:

mze.gov.cz/public/portal/mze/zemedelstvi/ekologicke-zemedelstvi/legislativa/zakony-a-narizeni



Biofarma Sasov, foto Anne Dostálová

rostlinnou potravu, doplněnou živočišnou složkou, u divokých prasat přibližně v poměru 9:1. Potravu vyhledává čichem. Anatomické uspořádání hlavy nasvědčuje tomu, že rytí je přirozený způsob získávání potravy. Divoké prase tím stráví asi pětinu svého aktivního času. Absence těchto aktivit u chovaných prasat zvyšuje riziko abnormálního chování, jako je okusování ocásků a uší.

Proto je v chovu důležité nabídnout prasatům materiál, kterým se mohou zaměstnat a mohou ho okusovat, žvýkat a žrát. Použit může být substrát, jako například kompost, piliny, sláma nebo drcená kůra, objemné krmivo nebo větve umístěné ve výběhu. Materiál by měl splňovat tři kritéria: být jedlý, deformovatelný a přemístitelný. Nasazování nosních kroužků, svorek a drátků, zabraňujících

rytí, na nosní přepážku je v ekologickém zemědělství zakázáno.

Prasata jako sociální tvorové a mají silnou potřebu se sdružovat do skupin, Základní sociální jednotkou je hierarchicky uspořádaná skupina, která se vyznačuje jistou sociální stabilitou a nízkou tolerancí vůči cizím jedincům. Jejím základem jsou prasnice s odrůstajícími mláďaty. Prasnice vyhledávají samotu jen v době před oprášením, kdy se vzdalují od skupiny a budují kryté a suché hnízdo, aby se přibližně po dvou týdnech ke skupině se selaty vrátily. Starší kanci žijí spíše samotářsky a ke skupině se připojují jen v době říje.

Prasata potravu vyhledávají a přijímají společně, nicméně uvnitř skupiny mezi sebou o ni soupeří. Dávají přednost pití z otevřené hladiny.

V prostředí, ve kterém žijí, rozlišují mezi čistou, odpočinkovou zónou a zónou určenou na kálení či bahnění. Výkaly prasata označují hranice svého teritoria, i když nepatří mezi zvířata striktně teritoriální. Prasata obecně dávají přednost suchu a teplu, využívají skupinové termoregulace. Při vysokých teplotách využívají ochlazení v bahenních koupelích a loužích, které také pomáhají v ochraně proti kožním parazitům.

Dominance se projevuje přednostním krmením nebo pářením, či obsazováním preferovaných míst. Submisivní jedinci dávají najevo svoji podřízenost útekem do únikové vzdálenosti, ve které již nejsou dominantním prasetem pronásledováni. V podmínkách chovu jsou to minimálně 3 metry. Komunikace mezi jedinci probíhá prostřednictvím řeči těla, zvukových a pachových signálů. /////

3. Technologie a technika chovu

3.1. Obecné požadavky na ustájení prasat v ekologickém chovu

V ekologickém chovu je snahou vytvořit prostředí, které by v maximálním možném rozsahu odpo-



Rodinkový chov na Biofarmě Sasov, foto Anne Dostálová

vídalo přirozeným potřebám chovaných zvířat a zabezpečilo jejich pohodu. Požadované standardy jsou v ekologickém chovu v mnoha směrech přísnější, než jsou požadavky obecné.

Celková intenzita chovu nesmí překročit hranici 170 kg organického dusíku ročně na hektar zemědělsky využívané půdy.

Zvířata musí být chována ve stájích s přirozeným světelným režimem a ventilační s dostatečným prostorem pro všechny přirozené aktivity. Venkovní výběhy s minimální plochou jsou povinnou součástí chovu a navazují na vnitřní ustájení. Požadavky na minimální rozměry ustajovací plochy jsou větší než v konvenčním chovu. Kotce musí být podestýlané, pevná podlaha musí tvořit minimálně polovinu vnitřní a venkovní plochy, zakázané je celoroštové nebo mřížové řešení podlah.

Minimální rozlohy vnitřních a venkovních ploch pro prasata jsou dány legislativně.

3.2. Chovatelské postupy zohledňující přirozené potřeby zvířat

Prasnice musí být ustájeny skupinově vyjma období porodu a kojení, **fixační klece u prasnic jsou nepřipustné**. Porody probíhají v individuálních porodních kotcích bez fixace. Dostatečné množství steliva v porodním boxu prasnici umožňuje budování hnízda a naplnění

přirozených potřeb v tomto období, což vede k významnému snížení stresu a zlepšení průběhu porodu. K minimalizaci rizika zalehnutí selat prasnicí je vyžadována trubková zábrana v dolní části stěny kotce, osvědčila se i tzv. skluzná deska, která usnadňuje prasnicím uléhání. Ztráty selat zalehnutím přesto mohou být v některých případech vyšší, než je tomu v konvenčních chovech. U prasnic, které samy v takovéto technologii vyrůstaly jsou však tyto ztráty srovnatelné s konvenčním systémem.

Odstav selat je možné v ekologickém chovu uskutečnit **nejdříve ve věku 40 dní**. Pro selata je to kritické období, kdy se v důsledku překotných změn (ztráta matky a mateřského mléka, změna prostředí a sociální stability) ocitají ve velkém stresu negativně se odrážejícím na funkčnosti jejich imunitního systému. V tomto období zpravidla stagnují váhové přírůstky a zvyšuje se vnímavost vůči patogenům respiračního a



Skupinový chov selat na Biofarmě Sasov, foto Anne Dostálová

trávicího traktu. Některé chovatelské postupy, jako je skupinový či rodinový odchov selat tyto dopady eliminují.

Skupinový odchov selat vychází z přirozeného modelu chování prasete. Porody prasnic probíhají odděleně. Po určité době se kojící prasnice s podobě starými selaty spojí do jedné skupiny, kde probíhá společný odchov selat až do jejich odstavu. Po odstavu zůstává skupina běhounů ve stejném složení až do konce výkrmu. Prasnice

jsou připuštěny po odstavu.

Rodinový způsob chovu prasat se zapouštěním kojících prasnic je rozšířením systému skupinového odchovu selat. V první fázi je tento model stejný jako předchozí, nicméně selata zůstávají s matkami déle, až do 3 měsíců věku.

U laktujících prasnic je přirozenými podněty provokovaná laktační říje, která je v rámci přirozené plemenitby využita k připouštění plemennými kanci. Přirozená výživa mateřským mlékem a postupný odstav je nespornou výhodou pro odrůstající selata, stejně jako stabilní sociální prostředí skupiny, ve které zůstávají i do následné fáze výkrmu. Pro ekologické chovy představuje správně vedený rodinový chov optimální řešení nutričních potřeb selat díky delšímu kojení, aniž by současně bylo výrazně prodlouženo mezidobí prasnic.

Pastevní chov prasat, zahrnuje celou škálu chovatelských postupů, využívaných v různé podobě převážně v extenzivních systémech. Pastva byla v historii nedílnou součástí chovu prasat. Dnes však představuje spíše okrajovou záležitost, která je využívána převážně v chovu původních plemen a produkci lokálních specialit.

Z etologického pohledu je prostředí pastevního chovu pro prasata přirozenější, komplexnější a bohaté na podněty. Naplnění potřeb přirozeného chování, přirozený pohyb a nutriční benefity pastvy přináší nemalý bonus v podobě zdravotně robustních zvířat.

Venkovní chov lze uplatnit v odchovu i ve výkrmu, kde je možné dosáhnout i srovnatelné výkrmnosti jako ve stájovém prostředí. Nicméně, není to pravidlem. Nízké nebo naopak příliš vysoké teploty mají vliv na zhoršení parametrů výkrmnosti. Kvalitním pastevním příkrmem je možné ovlivnit některé nutriční a senzorické charakteristiky vepřového masa a sádla (vyšší obsah vitamínu E a zlepšený profil polynenasycených masných kyselin ve prospěch skupiny PUFA n-3).

Biologická bezpečnost je pro pastevní chovy velkou výzvou. Účinná ochrana před divokou zvěří je nezbytnou podmínkou, neboť venkovní chov

představuje zvýšené riziko kontaktu a přenosu nebezpečných onemocnění jako je klasický a africký mor prasat, brucelóza či Aujeszkyho choroba.

3.3. Zásahy na zvířatech

Utrpení zvířat se omezuje na minimum pomocí vhodné anestezie nebo analgetik a tím, že jednotlivé zákroky provádí kvalifikovaný personál pouze v nevhodnějším věku zvířat.

Chirurgická kastrace kanečků, která se provádí s cílem prevence výskytu kančího pachu v konečném produktu, je v ekologickém chovu povolena při dodržení výše zmíněných pravidel. Alternativou je výkrm kanečků do nižších porážkových hmotností (do 100 kg) a šesti měsíců stáří, kdy ještě nedochází k plné pohlavní zralosti a rozvoji kančího pachu. Nekastrovaní samci mají lepší výkrmnost a zmasilost. Imunokastrace kanečků není v ekologickém chovu povolenou praktikou.

Rutiní krácení ocásků a snižování špičáků selat je zakázáno. ////

4. Krmiva v ekologickém chovu

Výživa je jedním z nejdůležitějších faktorů v chovu zvířat. Množství a kvalita krmiv ovlivňuje celkovou vitalitu organismu, zdraví, pohodu, produkční a reprodukční funkce a v neposlední řadě i kvalitu konečného produktu.

Prase je všežravec a jeho trávicí systém neumožňuje efektivní trávení krmiva s vysokým obsahem vlákniny. Vyznačuje se vysokou intenzitou růstu, poměrně krátkou dobou březosti a vysokou plodností. Tato specifika určují charakter výživy, která by měla být založena na vysoce stravitelných krmivech s vysokou biologickou hodnotou a optimálním složením bílkovin. Prase se vyznačuje specifickou potřebou určitých aminokyselin (AMK) a jejich vzájemného poměru. Pokud není tento poměr optimální, dochází k nižší stravitelnosti podávané bílkoviny a vyšším ztrátám dusíku, který z těla odchází s exkrementy.



Pastva na Biofarmě Sasov, foto Anne Dostálová

Při sestavování krmných dávek je třeba zohlednit zachovné a produkční potřeby u jednotlivých kategorií prasat, jejich plemennou příslušnost a konkrétní podmínky chovu. Orientačně lze vycházet z normativů potřeby živin a tabulek výživné hodnoty krmiv, ale některá doporučení nemusí odpovídat aktuálním potřebám. V ekologickém chovu je potřeba přihlédnout k možným odchylkám v nutričním složení reálných krmiv oproti tabulkovým hodnotám. Jako příklad lze uvést vyšší potřebu metabolizovatelné energie pro zajištění termoregulace u zvířat ve venkovním chovu.

Míra využití krmiv zvířaty je ovlivňovaná komplexem faktorů. Patří k nim vedle kvality krmiv (složení bílkovin, poměr esenciálních AMK, obsah vlákniny a antinutričních látek apod.) a jejich úprav, také zdravotní stav zvířat, věk, plemenná příslušnost, pohlaví, prostředí (technologie, teplota, vlhkost, dostupnost a kvalita vody) a lidský faktor.

V současné době jsou využívány dva typy krmení. K nejrozšířenějším patří zkrmování kompletních krmných směsí. Doplnkové krmné směsi jsou využívány převážně v malochovech. Větší chovy převážně využívají kompletní krmné směsi, které jsou z velké části tvořeny obilovinami (50-90 % sušiny) a to v sypké či granulované formě.

Granulovaná krmiva jsou ochotněji prasaty přijímána, snižují ztráty a prašnost ve stáji, vyznačují se mírně vyšší stravitelností, nicméně jsou cenově náročnější. Z hlediska distribuce

krmiva je používaná technologie suchého nebo mokrého krmení. Obě mají své přednosti i nedostatky. Mokrý systém krmení umožňuje zařadit tekutá krmiva (syrovátka, výpalky apod.) a využít benefitů fermentovaného krmení. Při zvládnutí této techniky je u většiny případů použití mokrého systému krmení zaznamenán lepší příjem krmiva a mírně lepší konverze krmiva. V ekologickém chovu bývá někdy oříškem dodržení požadované koncentrace živin při použitém ředění.

V ekologickém chovu lze použít krmiva pocházející z ekologické produkce či zpracování. Chov prasat je na rozdíl od konvenčního způsobu spojen s hospodařením na půdě.

Platí pravidlo, že alespoň 30 % krmiva musí pocházet z vlastní farmy nebo pokud to není proveditelné či takové krmivo není k dispozici, z ekologické farmy v regionu.

Selata a běhouni do 35 kg mohou mít v krmné dávce do 5 % konvenčních bílkovinných krmiv (které nesmí být vyrobeny za použití chemických rozpouštědel (např. extrahované šroty). Tato výjimka týkající se konvenčního krmiva zatím platí do konce roku 2026.

Celý sortiment použitelných krmiv a krmných komponentů je taxativně stanoven. Jiné než ekologické krmné suroviny rostlinného a živočišného původu, minerálního původu, produkty a vedlejší produkty rybolovu, doplňkové látky a činidla se mohou ve výživě zvířat používat jen za předpokladu, že jsou uvedeny v odpovídající legislativě.

Zcela jsou vyloučeny GMO plodiny, syntetické aminokyseliny a extrahované šroty. Použití syntetických vitaminů je povoleno, pokud se jedná o látky shodné s vitaminy získanými ze zemědělských produktů, nicméně upřednostňováno je použití jejich přírodních forem.

V ekologickém chovu musí být jako doplněk krmné směsi zařazena objemná krmiva (např. čerstvá píče, seno, senáž nebo okopaniny), která prasatům umožňují přirozené potravní chování, jako je vyhledávání potravy, rytí, okusování.

Kromě etologického přínosu má zařazení objemných krmiv významné dietetické účinky, které spočívají v obohacení krmné dávky především o přírodní biologicky aktivní látky.

Vláknina, zde ve vyšší míře obsažena, je sice prasaty využitelná jen v omezené míře, nicméně přináší řadu benefitů, jako jsou podpora symbiotických probiotických bakterií ve střevě, prevence zácpy u vysokobřezích prasnic, zvýšení pocitu nasycenosti u plemenných zvířat, podpora proliferace buněk střevního a mukózního epitelu a navýšení jeho absorpční kapacity a podpory zdravotního stavu zvířat.

Škála krmiv, která se dají pro výživu prasat použít je velmi široká, nicméně výběr vhodných krmiv je určován nejen nutričními požadavky zvířat, ale i jejich dostupností a především cenou. Která představuje přibližně 70-80% podíl z celkových nákladů. Rozdíl hraje i velikost chovu a jeho technologické vybavení.

Základem bílkovinných krmiv jsou v ekologickém chovu prasat luskoviny. Pěstování domácích luskovin jako je hrách, peluška, lupina nebo bob je však limitováno vysokými náklady a nejistým výnosem, který je způsobený citlivostí vůči výkyvům počasí. Určitým řešením může být pěstování luskoobilných směsek nebo využití úsůšků separovaných leguminóz, s vysokým obsahem lístků jetele a vojtěšky.

Sója po tepelné úpravě představuje pro výži-



Pastva na Biofarmě Sasov, foto Anne Dostálová

vu prasat bílkovinné krmivo s téměř ideálním složením AMK, nicméně v našich podmínkách se dá pěstovat jen v omezené míře. U selat a běhounů do hmotnosti 35 kg je povoleno použití konvenčního bílkovinného krmiva do 5 % roční sušiny, ale vyrobené bez chemických rozpouštědel. Extrahované šroty nejsou povoleny.

Pokrutiny – neboli výlisky olejnin (sója, slunečnice, řepka, len a konopí) jsou dalším zdrojem bílkovinných krmiv a zároveň energie, díky zbytkovému obsahu tuku.

Krmiva živočišného původu mají většinou bílkoviny vysoké biologické hodnoty s vysokou stravitelností minerálních látek. Z živočišných bílkovinných krmiv živočišného je možné pro prasata použít sušené mléko či syrovátku nebo rybí moučku (z udržitelného rybolovu) a od roku 2021 i moučky z drůbeže a hmyzu.

Kromě pokrutin (vedlejší produkty ze zpracování olejnin) lze ke krmným účelům využít i další



Pastevní chov Biofarma Sasov, foto Anne Dostálová

zbytky z potravinářských výrob, pokud mají certifikát biokvality. Jedná se např. o mlýnské produkty (otruby, krmné mouky, zlomky obilovin – pšenice, ječmen nebo pohanka), pivovarské či lihovarské produkty (např. pivovarské kvasnice, sladový květ, sušené výpalky) či vedlejší produkty cukrovarského průmyslu (sušené cukrovarské řízky). Využití konvenčních pivovarských kvasnic v rámci 5% limitu pro bílkovinná krmiva je možné za předpokladu, že bude zajištěna podmínka GMO free.

Dobrym zdrojem koncentrovaných bílkovin jsou také zbytky při výrobě škrobu. Pšeničný lepek, kukuřičný gluten či bramborová bílkovina se však v biokvalitě na našem trhu nevyskytují.

Hlavní zdroj energie v krmných směsích pro prasata tvoří obiloviny. Vynikajícím sacharidovým krmivem využitelným v menších chovech jsou také okopaniny – pařené brambory, krmná řepa a mrkev. Do krmných směsí je možné je zařadit ve formě sušených bramborových vloček, které mají výbornou dietetickou hodnotu, ale jejich využití je limitováno vysokou cenou a dostupností pouze do směsí pro selata.

Přestože potravinové přebytky či zbytky byly v minulosti přirozenou součástí krmení domácích prasat, je dnes jejich využití vyjma produkce pro vlastní potřebu od roku 2001 v EU zakázáno.

////

5. Základní rozdíly v managementu reprodukce prasat v ekologickém chovu

Prasata se obecně vyznačují výbornou plodností. Počet narozených a odchovaných selat na prasnici a rok jsou jedním z mezinárodně uznávaných měřítek hodnocení ekonomiky produkce jatečných prasat.

Z ekonomického pohledu, je tedy cílem co nejvyšší počet zdravých odstavených selat, nicméně příliš vysoký počet narozených selat je spojen s jejich nižší porodní hmotností a životaschopností a u nadpočetných vrhů i potřebou náhradního zdroje mateřského mléka.

Příklon k přirozenějším praktikám se v ekologickém chovu promítá i do managementu reprodukce.

V reprodukci se v ekologickém chovu využívá inseminace i přirozená plemenitba. K rozmnožování nesmí být použito hormonů (indukce, synchronizace říje či zabránění reprodukce) nebo jiných látek s podobným účinkem, vyjma veterinárního léčebného ošetření v případě konkrétního zvířete. Nepoužívají se jiné druhy umělé reprodukce, jako jsou klonování a přenos embryí.

K dostupným prostředkům stimulující nástup říje u prasnic patří trvalý či krátkodobý odstav selat, relokace, promíchávání skupiny, flushing, dostatečně velký prostor ve výběhu a zejména přítomnost kance, jakožto hlavního spouštěče. Bylo prokázáno, že časově omezená přítomnost kance má na říji prasnic více stimulující vliv než jeho trvalá přítomnost.

V ekologických chovech, kde jsou chovaná prasata v přirozených světelných a tepelných podmínkách, je patrný výraznější vliv sezóny na reprodukční funkce prasat, než je tomu u konvenčních chovů. K udržení dobré úrovně reprodukce je proto zapotřebí v letních měsících maximálně zmírňovat tepelný stres u chovných prasat.

Ve skupinovém chovu kojících prasnic se setkáváme s tzv. synchronním kojením, mechanismem, kterým prasnice eliminují výskyt tzv. křížového sání, kdy selata hledají mateřské mléko u cizí prasnice. V rodinovém chovu, kde jsou selata s matkou ponechána do tří měsíců věku, zase můžeme sledovat pozvolna měnící se frekvenci kojení a postupný odstav selat. /////

6. Šlechtění a výběr plemen

Pro ekologický chov jsou požadována zvířata, která si zachovávají ukazatele dobré užitkovosti v podmínkách extenzivnější výživy a technologie. Šlechtění prasat by se mělo v ekologickém chovu zaměřovat na vybrané znaky reprodukce, výkrmnosti, jatečné hodnoty a zdravotní aspekty s důrazem na celoživotní užitkovost. Obecně jsou žádána zvířata nenáročná, odolná a pevné

konstituce, která jsou schopná vyrovnané a kvalitní produkce v podmínkách ekologického zemědělství. Právě komplexnost selekčních kritérií dává předpoklad vyrovnané produkce v těchto podmínkách.

V ekologických chovech se v současné době používají buď původní plemena nebo moderní genotypy prasat, pocházející ze šlechtitelských a hybridizačních programů pro konvenční chov. Důvodem absence vlastního šlechtitelského programu pro ekologický chov je malá velikost tohoto sektoru. Při využití moderních genotypů prasat je třeba mít na paměti, že byla vyšlechtěna do podmínek, které se v mnohých parametrech v ekologickém chovu liší. V některých zemích však najdeme šlechtitelské programy, kde selekce mateřských a otcovských linií zohledňuje podmínky ekologického chovu.

Pro chovatele, který je zaměřený na intenzivnější produkci jatečných prasat vyrovnané jatečné hodnoty, může být výhodnější využití zástavových prasat pocházejících z hybridizačního programu. V ekologickém zemědělství je však preferovaný uzavřený obrat stáda, který má svou nespornou výhodu v produkci vlastních prasniček, jež jsou více přizpůsobené podmínkám vlastního chovu. Nevýhodou této strategie je nižší hybridní efekt u vykrmované populace.

Původní plemena se používají v čistokrevné podobě nebo se kříží s moderními plemeny pro zlepšení užitkovosti jatečných prasat. Původní plemena mají obecně menší vrhy a nižší výkrm-



Výkrm přeštických kanečků na Biofarmě Sasov, foto Anne Dostálová

nost, jsou však odolnější a nenáročná, schopna využít krmiva s vyšším podílem vlákniny a nižší koncentrací živin. Jsou tak vhodnější pro přirozený chov ve venkovních podmínkách. Vykazují vysokou kvalitu masa danou vyšším obsahem intramuskulárního tuku, nicméně ve srovnání s moderními genotypy prasat se vyznačují nižší zmasilostí a často vysokou tučností jatečných trupů. Finalizace konečného produktu je zde spíše orientovaná na zásobování gurmánských restaurací nebo výrobu specialit a přímý prodej.

////

7. Zdravotní aspekty chovu, zoohygiena

V ekologickém chovu se péče o zdraví zakládá především na preventivních opatřeních a na dodržování základních principů správné chovatelské praxe.

„K souboru opatření patří: výběr vhodných plemen, ustájení a chovatelské postupy odpovídající přirozeným potřebám zvířat, přiměřená koncentrace zvířat, venkovní výběhy nebo pastviny, pestrá krmná dávka s přirozeným zdro-

jem vitamínů a minerálů, stejně jako klidné a vlídné zacházení se zvířaty dávají reálný předpoklad pro robustnější imunitní systém chovaných zvířat a tím i jejich lepší odolnosti vůči vnějším patogenům. Dále je potřeba na farmě nastavit dobře fungující systém biologické bezpečnosti (biosecurity) tak, aby se omezilo riziko zavlečení a šíření patogenů na farmu. Použité čisticí a dezinfekční prostředky musí odpovídat seznamu povolených látek.“

Pokud již dojde k onemocnění zvířat, je potřeba co nejdříve přistoupit k léčbě ve vhodných podmínkách nejlépe v izolaci. Preferovány jsou, pokud možno přírodní prostředky (rostlinné a homeopatické léky a preparáty a povolené doplňkové a minerální látky a stopové prvky, určené k řešení zdravotní problému.

Nasazení antibiotik či jiných chemických alopatických léčiv je povoleno jen za účelem léčby a je v kompetenci veterinárního lékaře. V případě použití těchto látek pro terapeutické účely platí povinnost veškeré evidence a dvounásobná ochranná lhůta oproti lhůtě stanovené zákonem. Jsou-li zvířata léčena těmito látkami více než 3x během jednoho roku nebo více než



Venkovní odchov na farmě Landluft, foto Anne Dostálová

1x u zvířat s produktivním životním cyklem kratší než jeden rok (prasata ve výkrmu) nesmí být dotčená hospodářská zvířata ani produkty z nich získané prodávány jako ekologické produkty a na daná hospodářská zvířata se vztahují přechodná období (u prasat je to 6 měsíců).

V rámci léčby je nutné vést evidenci o užití antibiotik a v případě povolených úprav zvířat užitých přípravků k anestezii, je nutné uvádět číslo šarže léčiva. Léčiva z běžných eradikačních plánů včetně odčervování nejsou nutností.

Aplikace železa u selat z důvodů prevence anémie je v ekologickém chovu povolena.

V případě mimořádných okolností musí chovatel dle nařízení zajistit plnění nařízených povinných vakcinací a realizací eradikačních plánů. /////

8. Marketing a ekonomika chovu

Ekonomickou efektivitu produkce jakýchkoliv komodit dnes ovlivňuje situace nejen na domácím, ale i evropském a světovém trhu. Ta je definována úrovní nabídky a poptávky, od které se odvíjejí aktuální tržní ceny. Jejich výši lze považovat za jeden z nejvýznamnějších faktorů rozhodujících o ekonomice výroby. Při porovnání ekonomických kalkulací se setkáváme s různým propočtem nákladovosti, nejčastěji na jednotku hmotnosti jatečného prasete nebo jatečně upraveného trupu. V segmentech pak náklady na krmný den nebo rok u jednotlivých kategorií či náklady na odstavené sele, podle toho, pro jaký subjekt se nákladovost kalkuluje. Všeobecně největší podíl na nákladech mají náklady na krmiva a náklady pracovní.

Detailní zpracování podnikatelského záměru spolu se seriózním odhadem všech možných příležitostí a hrozeb by mělo být prvním krokem začínajícího chovatele, který zvažuje zahájení vlastního chovu. /////

Doporučené zdroje:

Publikace:

- Skupinové kojení selat v ekologickém chovu prasat (<https://bioinstitut.cz/cz/publikace/skupinove-kojeni-selat-v-ekologickem-chovu-prasat>)
- Chov prasat v ekologickém zemědělství (<https://bioinstitut.cz/cz/publikace/chov-prasat-v-ekologickem-zemedelstvi>)
- Zlepšování zdraví a životní pohody prasat (<https://bioinstitut.cz/cz/publikace/zlepsovani-zdravi-a-zivotni-pohody-prasat>)
- Successful weaning of organic piglets (<https://www.fibl.org/fileadmin/documents/shop/1273-weaning-piglets.pdf>)
- Rodinový způsob chovu prasat se zapoštěním kojících prasnic (<https://bioinstitut.cz/cz/publikace/rodinovy-zpusob-chovu-prasat-se-zapoustenim-kojicich-prasnic>)
- Separace listů a stonků leguminóz (https://pro-bio.cz/wp-content/uploads/2021/07/E_PUBLIKACE_final_SEPARACE.pdf)

Webové stránky:

- FiBL: www.fibl.org/en/themes/pigs
- Bioinstitut, o.p.s.: <https://bioinstitut.cz/cz/publikace/chov-zvirat>

Tiráž:

Autoři/ky: Ing. Anne Dostálová, Josef Sklenář,
Ing. Ivo Háp, CSc., Ing. Tomáš Klejzar, Ing. Jan
Syrůček, Ph.D.

Foto: Anne Dostálová

Rok vydání: 2024

Tato publikace byla vydána v rámci projektu číslo. 2022-1-CZ01-KA220-000088767 EDEN - Education on Environment in farming podpořeného EU v rámci programu Erasmus+, a to ve vzájemné spolupráci těchto partnerů:



Netzwerk Biodynamische Bildung
gmbH, Německo
netzwerk-biodynamische-bildung.de



Stanislaw Karlowski Stiftung,
Polsko
www.juchowo.org



Asociace místních potravinových
iniciativ, o.p.s., Česká Republika
www.asociaceampi.cz



Biodinamika LT, Litva
www.demeter.lt



**Financováno
Evropskou unií**

Financováno Evropskou unií. Vyjádřené názory a stanoviska jsou však výhradně názory autora (autorů) a nemusí nutně odrážet názory a stanoviska Evropské unie nebo Evropské výkonné agentury pro vzdělávání a kulturu (EACEA). Evropská unie ani agentura EACEA nemohou být činěny odpovědnými.

Seznam všech publikací řady Bio:dynamická témata

I Úvod

1. Zemědělský organismus

II Půda

2. Základy půdoznalství
3. Biodynamický přístup ke kompostování

III Pěstování rostlin

4. Základy botaniky
5. Polní hospodaření
6. Biodynamické pěstování zeleniny
7. Pastvinářství v ekologickém zemědělství
8. Biodynamické pěstování ovoce
9. Regenerativní zemědělství
10. Biodynamické preparáty

IV Chov zvířat

11. Biodynamický chov dojníc
12. Chov prasat v ekologickém zemědělství
13. Biodynamické včelařství

V Lidé

14. Provoz ekologického podniku
15. Politika ekologického zemědělství
16. Ekologická a biodynamická kvalita půdy, rostlin a potravin

VI Vzdělávání

17. Biodynamické vzdělávání: metodika

Všechny tématické listy a doprovodná videa jsou ke stažení na:

www.farmarskaskola.cz